

TÜRKİYE'DE ERKEK ŞİDDETİYLE MÜCADELEDE KOLLUK UYGULAMALARI

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir

Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kolluk Uygulamaları

Yazarlar: Aelya Uçan, Elif Ege, Selime Büyükgöze, Tülin Semayiş

Yayına hazırlayan: Selime Büyükgöze

Dizgi: Feyza

Kapak fotoğrafları: Özge zgner, Serra Akcan / csgorselarsiv.org

ISBN 978-605-64588-5-9

Temmuz 2023

Mor atı Kadın Sığınağı Vakfı

Kocatepe Mah. Cumhuriyet Caddesi, Cumhuriyet Apartmanı

No.:17 Kat 5 – D: 11, Beyoğlu İstanbul

Tel: (212) 292 52 31-32 www.morcati.org.tr

f MorCatiVakfi

✕ morcattivakfi

📷 morcati_vakfi

Bu yayın Avrupa Birliđinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Mor atı Kadın Sığınağı Vakfı'nın sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kolluk Uygulamaları

GİRİŞ

Mor Çatı 1990 yılından bu yana erkek şiddetine karşı mücadele ediyor, dayanışma merkezi ve sığınakta şiddete maruz kalan kadınlarla dayanışma kuruyor. Kadınların deneyimlerinden edinilen bilgiler ile erkek şiddeti ile mücadele mekanizmalarının uygulamasını izliyor ve hazırladığı raporlar, basın açıklamaları, kampanyalar vb. ile politika oluşturuyor.

Mor Çatı olarak 2021 yılında hazırladığımız *Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Koordinasyona İlişkin İzleme Raporu*’nda kadına yönelik erkek şiddetine karşı verilen hizmetlerdeki koordinasyon sorunlarını ele aldık. Şiddetle mücadelede, kadınların maruz kaldıkları şiddete dair paylaşımlarını dinleyerek bütüncül ve uzmanlaşmış destek verecek bir kurum olarak ŞÖNİM’lerin olması gerekenin aksine ilk başvuru mercii olarak tanımlanmadığını dile getirdik ve bu durumun kurumlar arası koordinasyonsuzluğa ve erkek şiddetine karşı etkili mücadele eksikliğine katkısını ele aldık. Bu raporda ise şiddetle mücadelede ilgili mevzuata göre ilk başvuru mercii olarak tanımlanan kolluk birimlerini odağımıza alıyoruz. Şiddete maruz kalan kadınlar tarafından en sık başvurulan kurum olmasının yanı sıra en sık kötü uygulama ile karşılaşılan kurumlar olan kolluk birimlerinin yasal mevzuata göre ve uygulamada şiddetle mücadeledeki yerini ve şiddete maruz kalan kadınların kolluk birimlerindeki deneyimlerini ele alıyoruz.

Türkiye’de şiddetle mücadele mekanizmalarının tamamına yerleşmiş, kadından yana olmayan ve aileyi odağa alan erkek egemen yaklaşım kolluk birimlerinde de yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Raporlarımızda sıklıkla dile getirdiğimiz üzere kadınlara kolluk birimlerine başvurduklarında sıklıkla ayrımcı bir yaklaşımla eksik, yanlış ve caydırıcı bilgiler verilmekte ve bu şekilde şiddetten uzaklaşmaları engellenmektedir. Kolluk birimlerine zaman zaman hizmet içi eğitimler verilerek bu ayrımcı yaklaşımlarla mücadele edilmesi amaçlansa da eğitimlerin sürekliliği ve niteliği konusundaki sorunların yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin eksikliği ve kötü uygulamalara yönelik yaptırımların olmaması nedeniyle etkili bir sonuç elde edilememektedir. Bununla beraber kolluğun denetlenmesinde rolü olan ve şiddete maruz kalan kadınlardan doğrudan başvuru da alan savcılık ve ayrıca aile ve ceza mahkemelerindeki hâkimlerin de benzer patriyarkal bakış açısı ile çalışıyor olmaları da sorunun sistemle ilgili olan tarafını ortaya koymaktadır.

Bu raporda kullanılan bilgiler birden fazla kaynağa dayanmaktadır. Öncelikli olarak 1 Mart 2022 - 1 Mart 2023 tarihleri arasında Mor Çatı'nın veri sistemine kayıtlı olan, dayanışma merkezinden ya da sığınağından destek alan kadınların ve çocuklarının deneyimleri ve onlarla dayanışma kuran gönüllülerin tanıklıkları raporun temel bilgi kaynağını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Mor Çatı'da ve belediyelere bağlı kadına yönelik şiddet birimlerinde şiddete maruz kalan kadınlara bire bir destek sunan gönüllü ya da çalışan kadınlarla yapılan odak grup toplantısının sonuçları da raporda kullanılmaktadır. Raporumuzda incelemek üzere bilgi elde edebilmek amacıyla 19 Ekim 2022 tarihinde İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yaptığımız iki bilgi edinme başvurusuna ise maalesef hiçbir yanıt alamadık.¹ Ancak 3 Mayıs 2023 tarihinde başka bir çalışma için belediyelere bağlı kadın danışma merkezleri ve sığınaklarla ilgili bilgi edinme amacıyla İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne yaptığımız başvuruya verilen yanıtta, o başvuruda sormadığımız halde Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri ve KADES ile ilgili bilgiler paylaşıldı.² Bu bilgiler de raporumuza kaynak oluşturmaktadır. Son olarak raporumuzda Dissensus Araştırma şirketinin Mor Çatı için yürüttüğü ve henüz yayınlanmamış olan "Türkiye'de Devletin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelesinin İşleyişi" isimli kamuoyu araştırması kapsamında edinilen bilgilerden faydalanılmaktadır.

Kadınların biricik ihtiyaçlarını uzmanlaşmış ve bütüncül olarak ele alacak bir sosyal destek sisteminin ve kurumlar arası koordinasyonun yokluğunda yalnızca kolluk birimlerinin yetki ve sorumluluğuna bırakılan şiddete karşı mücadele etkili olmaktan uzak. Raporumuzun bu dönüşümün sağlanabilmesi için verdiğimiz mücadeleye katkı sunmasını diliyoruz.

1 Bu bilgi edinme başvurularına ekler bölümünde ulaşılabilir.

2 Bu yanıtta ekler bölümünden ulaşılabilir.

TÜRKİYE'DE ERKEK ŞİDDETİYLE MÜCADELEDE KOLLUĞUN YERİ¹

1 Bu bölümde Dissensus Araştırma şirketinin Mor Çatı için yürüttüğü "Türkiye'de Devletin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelesinin İşleyişi" isimli kamuoyu araştırması kapsamında edinilen bilgilerden faydalanılmıştır.

Türkiye’de şiddete maruz kalan kadınlar için başvuru sürecinde uygulamada ilk durak kolluk birimleri olarak belirlenmiş durumdadır. 6284 sayılı Kanun kapsamında alınacak tedbirler ve sığınak talebi ile ilgili kadınlar ilk elden kolluk birimleri ile muhatap olmak durumunda kalmaktadırlar. Haklarına dair ilk bilgilendirilmelerin ve başvurabilecekleri mekanizmalara dair ilk yönlendirmelerin kolluk birimleri tarafından sağlanması beklenmektedir. Kadınların ilk olarak kendi özgül koşullarına uygun olarak uzmanlaşmış destek alabilecekleri ŞÖNİM’lere başvursalar bile yeniden kolluğa yönlendirildiklerini biz de Mor Çatı’ya başvuran kadınların deneyimlerinden gözlemliyoruz.

Yasal mevzuata göre görev ve yetkileri 2559 sayılı Polis Vazife ve Sâlahiyet Kanunu ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu çerçevesinde belirlenmiş olan polis, 2011 yılından itibaren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun² ve 18 Ocak 2013 tarihinde yayınlanan “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği” kapsamında şiddete maruz kalan kadınların ilk başvuracağı yerlerden birisi olarak tanımlanmaktadır. 6284 sayılı Kanun ile şiddete maruz kalan kadının korunması için kolluğa mahkeme veya mülki amir kararı aramadan uygun barınma yeri sağlanması, geçici fiziki koruma altına alınması, şiddet uygulayanın hakaret içeren söz ve davranışlarda bulunmaması, şiddet uygulayanın konuttan derhal uzaklaştırılması, şiddet uygulayanın şiddete maruz kalan kişiye, çocuklara ve yakınlarına yaklaşmaması gibi koruyucu ve önleyici tedbirler³ alma ve tedbir kararlarının uygulanması görevi verilmektedir. Kanunla beraber kolluğa, bazı koruyucu ve önleyici tedbirleri, ilgili makamdan tedbir kararı olmasa bile, geçici olarak uygulama yetkisi verilmektedir. Buna göre, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde (acil durumlarda) kolluk birimleri mahkeme veya mülki amir kararı aramadan (daha sonra onay almak üzere) şiddete karşı tedbir kararı almak durumundadır. Bu anlamda kolluğun hem şiddet henüz gerçekleşmeden alınacak önleyici tedbirler hem de şiddete maruz kalan kadınların korunması ve can güvenliğinin sağlanmasında sorumluluğu birincildir.

Bunların yanı sıra 2015 yılında, kolluk birimlerinde ihtisaslaşmaya gidilerek il merkezlerinde Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri

2 <https://kararaldim.org/6284-sayili-kanun/>

3 6284 Sayılı Kanuna göre Koruyucu tedbir, şiddete maruz kalan veya şiddet görme tehlikesi altında olan kişiler hakkında koruyucu tedbir kararları verilmesini; önleyici tedbir ise, şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişilere karşı önleyici tedbir kararları verilmesini kapsamaktadır. Koruyucu tedbirler, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki amir ve kolluk tarafından da verilebilen kararlarken, aile mahkemesinin hem koruyucu hem de önleyici tedbir kararlarını alma yetkisi var.

kuruldu. Aynı zamanda Jandarma İl Komutanlıklarında Kadın ve Çocuk Kısım Amirlikleri, jandarma sorumluluk bölgesine giren kadına yönelik şiddet durumlarında yetkili kılındı.⁴

Mevzuata göre şiddete maruz kalan kadınlar kolluk birimlerine başvurduklarında Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerine yönlendirilmeleri ve uzun bir değerlendirme formu ile durumlarına ve ihtiyaçlarına dair tespit yapıldıktan sonra kolluk tarafından koruyucu/önleyici tedbir kararlarının alınması ve kadınların ilgili yerlere yönlendirilmelerinin yapılması beklenmektedir. Ayrıca, kolluk birimlerinin ŞÖNİM'lerle koordineli ve yakın ilişki içinde çalışması gerekmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi 2021 Yılı Toplantısı'nda sunulan Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele/Aşamalar şemasına⁵ bakıldığında, kolluk birimlerinin kendilerine gelen başvurularda en hızlı şekilde ŞÖNİM'leri bilgilendirmekle yükümlü olduğu görülmektedir.

Kolluk birimlerine yapılan başvurularda yapılması gerekenler:

- Şiddete maruz kalan kadın, kendisinin başvurusu yahut KADES veya telefonta ihbar üzerine polis devriye ekibinin olay yerine intikal etmesi üzerine büro amirliklerine getirilmelidir.
- Eğer başvuru herhangi bir karakola yapıldıysa, başvuran kadın Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerine yönlendirilir. Eğer ekonomik nedenlerle ya da güvenlik riski nedeniyle kendi gitme imkanı yoksa karakoldan büroya polis eşliğinde götürülmelidir.
- Büro amirliğinde görüşme yapılmalı ve 12 sayfalık inceleme formu doldurulmalıdır. Bu form bir "risk analizi" içerir ve bu analize göre tedbir kararları alınması beklenmektedir.
- İnceleme formu doldurulduğu anda ŞÖNİM sisteminde bu form görünür hale gelmelidir.
- 12 yaş altı çocuklar için pedagoğ ve avukat eşliğinde ifade alınmalıdır.
- Kadın gerekirse darp raporu için hastaneye götürülmelidir.

4 İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 03.05.2023 tarihli ve 2023/045 sayılı bilgi edinme başvuruza verilen yanıtta Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde 1.005 ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde 262 olmak üzere toplam 1.267 Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Büro/Kısım Amirliği kurulduğu ifade edilmiştir.

5 <https://morcati.org.tr/wp-content/uploads/2022/01/Erkek-Şiddetiyle-Mücadelede-Koordinasyona-İlişkin-İzleme-Raporu.pdf>

- Gerekirse polis kadının adliyeye gitmesi için refakat etmelidir.
- Kadının ŞÖNİM'e gitmesi gerekiyorsa polis eşliğinde götürülmelidir.
- Kadının sosyal yardım ihtiyacı varsa SYDV'ye başvurusu yapılmalıdır.

Kolluk birimlerinin uygulaması gereken bu adımların, çeşitli nedenlerden ötürü uygulamada izlenmediğine tanık oluyoruz. Bu nedenler görevlilerin görevlerini cinsiyetçi saiklerle eksik ve kusurlu yerine getirmelerinden kaynaklanabildiği gibi sistemin yanlış kurulmasından da kaynaklanıyor. Bir sonraki bölümde, kadınların kolluk birimlerine başvurduklarında karşılaştıkları sorunları ele alacağız.

KOLLUK PERSONELİ DENEYİMİ

Mor Çatı için Dissensus Araştırma tarafından yürütülen araştırma kapsamında 2021 yılının Kasım-Aralık aylarında Ankara, Konya, Denizli ve Tekirdağ'da bulunan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri ile görüşmeler gerçekleştirildi. Bu görüşmeler bizlere kolluk görevlilerinin 6284 sayılı Kanun kapsamında tanımlı görevlerinin uygulamasına dair deneyim ve görüşlerini öğrenme olanağını tanıdı.

Bu birimlerde görev yapan kolluk personeli, şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığına, şiddetin dinamiklerine ve şiddete maruz kalan kadınların ihtiyaçlarına dair bilgileri olmadığı için kadınların ihtiyaç duydukları hizmeti sunmakta yetersiz kalmaktalar. Bu nedenle kadınların ihtiyaçlarına bakılmaksızın en sık verilen tedbirin uzaklaştırma kararı olduğunu görüyoruz. Bir kolluk personeli bu uygulamayı şu sözlerle anlatıyor: "Uzaklaştırma veriyoruz, yolluyoruz. Ne yapacaksın başka? Şikayetçi olmuyor ki."

Bu örneğe baktığımızda, kadınların maruz kaldığı şiddete dair ihtiyaç duydukları bütüncül sosyal destek ile kolluk personelinin bu konudaki bilgisizliğinin kesişimi olduğunu görüyoruz. Kolluk personelinin kadınların şiddet ortamına dönmesinin ardındaki nedenleri görebildiği durumlarda ise, kendi yetkisini aşan durumlar olması nedeniyle bir aksiyon alması mümkün olmuyor. Bir sosyal çalışmacının eksikliği bu durumlarda özellikle göze çarpıyor. Örneğin kadınların aldıkları tedbiri aile baskısı ya da yoksulluğa düşme riski nedeniyle yine kadınların kendilerinin kaldırdıkları gözlemlerini paylaştılar.

“

Tedbir kararı verilince adam eve gelmiyor. Kaldırılmasını isteyen kararın çok kadın oluyor. Ya sakinleşip barışıyorlar ya da adam maddi desteği kesince. Tedbir (konut) uzatan az. Sığınma evinde kalıyor bazısı da yine de tedbir kararı aldırıyor, sırf adam mağdur olsun diye. Kadın o sinirle sadece içindekini dışarı atmaya çalışıyor. Biraz zaman geçtikten sonra uzaklaştırma kararlarını geri çekmek için çok kez dilekçe veren oluyor. Gelenlerden 10 taneden 3'ü uzatma istiyor zaten. Kadınların uzatma kararı istememesi veya geri çekmesinin gerekçeleri; ailelerin araya girmesi, kadının sinirinin geçmesi, en önemlisi adam uzaklaştırılınca eve destek olmayı kesmesi ve kadının yoksulluğa düşmesi.

Kadınlara yönelik cinsiyetçi tutum ve davranışların kolluk görevlilerin işini yapma biçimlerine etki ettiğini, şiddete maruz kalan bir kadına dair anlayış

yoksunluğunun cinsiyetçilikle körüklendiğini görüyoruz. Bu durumun en sembolik ifadesi ise birden fazla defa kolluğa başvuran kadınların görevliler tarafından “müdavim” olarak nitelendirilmesi. Bu nitelendirmeye giren kadınlara özenli destek sunulmadığı, bir kolluk görevlisinin paylaşımında ortaya çıkıyor.

“

Ama tekrar geleceğini bildiğimiz için o ilk hassasiyet kayboluyor tabii. Mesela neydi kadının adı... Z diye bir kadın var. Ayda bir olmasa bile iki ayda bir bizim devamlı gelenlerimizdendir. Kocasını şikayet eder, onu uzaklaştırırız. Ama şikayetçi olmaz, boşanmaya da yanaşmıyor çünkü kadın 50 yaşında, bir daha evlenemem diye korkuyor.

Bir diğer öne çıkan sorun ise kadınların gizliliğinin ihlali. Görüşülen kolluk personeli, ŞÖNİM’lerin gizlilik konusunda dikkatli davranarak kendilerine dahi bilgi vermediğini fakat kolluk görevlilerinin faili tanıdığı durumlarda kadınları tehlikeye atacak şekilde gizlilik ihlali yaşanabildiğinden ya da rutin dışı uygulamaların olabildiğinden bahsetmekte.

“

Gizlilik karinesine pek dikkat edilmiyor. Yani mesela kadın geliyor. Durumu söylüyor. Bizim abiler oluyor, bazen kocalarını tanıyor. Ya o yapmazdı, etmezdi deniliyor. Sulh yoluna götürmeye çalışıyorlar. Ya da kocasını tanıyor, gidiyor kocasına söylüyor. Kötü niyetle değil ama adamın her şeyden haberi oluyor. Gidiyor mesela “ayıp değil mi senin bu yaptığın, böyle yapılır mı?” diyor mesela. İyi oluyor aslında. Adam döerken korkuyor biraz. Korkutuyorlar çünkü. Sana şunu yaparız bunu yaparız, tutuklarınız diye. Bir de erkekleri genelde parayla korkutacaksınız. Ceza yazarım dedin mi erkekler biraz düzeliyor.

“

Ya mesela emir yok. Ama bazı şeyleri yapmanı istiyorlar. Neler olduğunu söylemeyeyim şimdi... Mesela birkaç ay önce bir aile geldi. Saygın bir aileymiş. O yüzden işlem yapmamaya çalışın, dedi. Karı kocayı barıştırap gönderdik. Şimdi emir yok ama yapmak zorundasın bir şekilde. Başka yerlere gitmek istemiyorsan. Çok çıkıntı olmaman lazım. Tamam demen lazım. Yani ne derirse yap geç, çok sorgulama durumu var. Bu kadarını söyleyeyim.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede görev almak, bilginin sürekli güncel olması ve yıpranmaya karşı sürekli destek ihtiyaçlarını beraberinde getiriyor. Özellikle sosyal destek personellerinin rutin süpervizyon desteği alması bir hayli elzem. Kolluk birimlerinin kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarında konumlandığı yanlış yer dolayısıyla çoğu zaman bir sosyal çalışmacı gibi konumlanmak durumunda kalıyorlar. Bu durum kadınlara kötü uygulama olarak geri dönerken kolluk personeli için ise ikincil travma ve buna bağlı olarak kötü uygulama döngüsünü beraberinde getiriyor.

Görüşülen kolluk personeli sık sık hizmet içi eğitim aldıklarını ve bu eğitimlerin kendileri için faydalı olduğunu dile getirdiler. Fakat ikincil travmaya dair ihtiyaçları sorulduğunda, bu konuda yaşadıkları zorlukları dile getirdiler.

“

Kadınların yaşadıkları bu alanda çalışanlar için çok yıpratıcı. Bu alanda çalışanlar tükeniyor.

“

Ben fazla duygusal davranıyorum. Çok içselleştiriyorum. Karşımdakini yakınımış gibi görüyorum. Beni 2 defa yıprattı. Çaresiz hissettim. Gerçekten yardım etmek istiyoruz ama isteyip yapamadığımız oluyor. Burada çalışanlar da diyor, arada değiştirmeliyiz birimi diye.

KOLLUK UYGULAMALARI

Mor Çatı'dan destek alan kadınların da en sık başvurdukları kurumlar kolluk birimleridir.¹ Mor Çatı'ya başvuran kadınlarla kurulan dayanışma, kolluk birimlerine yapılan başvurulardaki uygulamalara ilişkin izleme yapmaya olanak sağlamaktadır. Bu bölümde 1 Mart 2022 - 1 Mart 2023 tarihleri arasında Mor Çatı'nın dayanışma merkezinden ya da sığınağından destek alan kadınların ve çocuklarının deneyiminden ve onlarla dayanışma kuran gönüllülerin tanıklıklarından yola çıkarak kolluk uygulamalarına ilişkin gözlemler ortaya konulacaktır.²

1 Mart 2022 ve 1 Mart 2023 tarihleri arasında toplam 1181 kadın Mor Çatı'nın dayanışma merkezinden destek almış, 36 kadına sığınak desteği sağlanmıştır. Dayanışma merkezinde destek sağlanan 168 kadın, kolluk birimlerine başvuruda bulunduğunu belirtmiştir. Sığınakta kalan kadınlardan ise 23'ü kolluk birimlerine başvuruda bulunmuştur. Başvuruda bulunan kadınların paylaşımlarından 71 uygulamada polisin yapması gerekeni yaptığı görülürken, 22 iyi uygulama, 91 kötü uygulama tespit edilmiştir. Polisin yapması gerekeni yaptığı uygulamalar, uzaklaştırma kararının kanuna uygun olarak çıkarılması, darp raporu almak için hastaneye götürülmesi, şikayeti kayıt altına almak gibi kolluğun görevi çerçevesinde gerçekleştirdiği işlemlere işaret etmektedir. İyi uygulamalar, kolluğun yetkisini kadının özellikli durumunu dikkate alarak ya da kolluk görevlilerinin kişisel inisiyatifiyle harekete geçerek kadınları desteklediği uygulamalar olarak ortaya çıkmıştır. Kötü uygulamalar ise eksik ve yanlış uygulama yapılması, caydırıcı tutumlar, uzlaştırmaya zorlama ve kolluk görevlisinin şiddet uygulaması kategorilerinde değerlendirilmiştir.

Kolluk görevlilerinin yapması gerekeni yaptığı ya da iyi uygulamaların kadınların şiddetle mücadelesinde önemli bir yer teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Koruma kararı olan kadının önleyici çalışmalar kapsamında izlenmesi ve ihtiyaçlarına ilişkin kolluğa başvurma konusunda teşvik edilmesi, 6284 sayılı Kanun kararlarının ihlali konusunda ivedi şekilde işlem yapılması, olası risklerle ve alabilecekleri hizmetlerle ilgili kadınların kapsamlı bir şekilde bilgilendirilmesi karşılaşılan olumlu uygulamalar olmuştur. Bunların yanı sıra 12 yaşından büyük oğlan çocuğu olduğu için sığınaklara kabul edilmeyen ve alternatif bir hizmet için de destek sağlanmayan 2 kadın, kolluk görevlilerinin kendi aralarında para toplayarak yerleştirdiği otelde konaklamışlar, ardından Mor Çatı sığınağına çocuklarıyla beraber gelmişlerdir.

Eksik ve yanlış uygulamaların başında, 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluğun sorumluluğu olan görevlerin gerçekleştirilmemesi ve şikâyetlere ilişkin hiçbir

1 <https://morcati.org.tr/wp-content/uploads/2023/03/2022-yili-faaliyet-raporu.pdf>

2 Raporda yer alan Mor Çatı'ya başvuran kadınların deneyimleri Mor Çatı'nın veri tabanına kaydedilen başvurulardan derlenmiştir.

işlem yapılmaması gelmektedir. Darp raporu alması konusunda yönlendirme yapılmaması, fiziksel şiddet olduğu halde buna ilişkin işlem yapılmaması gibi eksik ve yanlış uygulamaların fail hakkında ceza davası açılmasına ya da açılan davalardan sonuç alınmasına engel teşkil ettiği gözlenmiştir. Bunların yanı sıra delillerin toplanmaması ya da eksik toplanması da sıklıkla karşılaşılan eksik ve yanlış uygulamalar arasındadır.

Şikayetçi Olmak

Kadınlar, kocalarından gördükleri şiddeti şikâyet etmek konusunda oldukça çekimser davranmaktalar. Bu çekimserlik “Başıma bela olmasın.”, “Kışkırtmak istemiyorum.”, “Çocuklarımın babası siciline işlemesin.” “Defalarca adliyede uğraşmayayım zaten ceza almayacak.” gibi ifadelerle gerekçelendirilmektedir. Son yıllarda ceza adalet sistemine güvensizlik toplumun her kesiminde artmıştır. Ancak kadınlar ayrıca kolluğun yaklaşımı nedeniyle şikâyetçi olmaktan imtina edebilmektedir. Kadınlar şikayetçi olmak üzere karakola gittiklerinde ifadeleri tam olarak yazılmadığı gibi duygu ve tepkileri de kayda geçmemektedir. Aynı zamanda çoğunlukla kadınlara hakları hakkında bilgilendirme yapılmadığı gözlemlenmiştir. Örneğin avukat talep etme ve avukat ile beraber ifade verme hakları kadınlara çoğunlukla hatırlatılmamaktadır. Özellikle avukat olmadan alınan ifadelerde kadınların anlattığı detaylar ifadeyi alanlar tarafından önemsiz görülüp tutanakta yer almadığı için, kadınların ifadelerinin eksik alınması hatta zaman zaman polis in ifadeyi değiştirerek yazması sebebiyle bazı suçlardan dava açılmadığı gözlemlenmektedir.

Karakola yapılan doğrudan şikayetlerde savcılık nezdinde bir dosya numarası (soruşturma numarası) verilmemektedir. Karakol olay numarası ile dosyayı kaydederek şüphelinin ifadesini almayı, delilleri toplamayı beklemektedir. Bu bekleme süreci uzun sürebilmekte, aylarca dosya karakolda kalabilmektedir. Bu durum soruşturmanın uzun sürmesine sebebiyet verdiği gibi ciddi hak ihlallerine yol açmaktadır.

Eksik ve yanlış uygulamaların önemli bir kısmının kolluk içindeki ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin diğer kurumlarla işbölümüne ilişkin muğlaklığa işaret ettiği anlaşılmaktadır. Kolluk görevlilerinin kendi içinde

buldukları birimin yetki ve sorumlulukları, diğer sosyal hizmet birimlerinin yetki ve sorumlulukları gibi konularda ortak bir bilgisi olmadığı anlaşılmaktadır. Şiddet gördüğü için herhangi bir kolluk birimine başvuran bir kadının Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerine hangi aşamada yönlendirileceği konusunda ortak bir uygulama olmadığı dikkat çekmektedir. Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri başvuru karakoldan farklı yerlerde olabilmemesine karşın kadınların yakındaki karakola gidip şikayetçi olması mümkün olamamaktadır. Bazı durumlarda kolluğun eksik bilgilendirmesi nedeniyle kadınlar yakındaki karakola şikayetlerini bildirmekte, ardından aile içi şiddet bürosuna yönlendirilerek bir kez daha aynı şikâyeti dile getirmek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca 6284 sayılı Kanun kapsamındaki hizmetlerden şikayetçi olmaksızın faydalanabileceği kadınlardan tarafından bilinmediği için şikayetçi olmaya zorlanan, şikayetçi olmak istemediğinde ise hizmetlere erişemeyen kadınlar olduğu görülmüştür. Kolluk çalışanlarının şiddete maruz kalan bir kadınla nasıl iletişim kurulacağı, şüpheliyle kadın arasındaki yakın ilişkiyi gözeterek nasıl güvenlik tedbirleri alacağı gibi konularda da hala ortak bir tutumu ve davranış kuralları olmadığı anlaşılmıştır. Bu konuda en sık karşılaşılan kötü uygulama kadının faille aynı yerde ya da failin duyabileceği mesafede ifadesinin alınmasıdır. Bunun yanı sıra kadınların tanıklıklarından, kolluk görevlileri tarafından kadınla yargılayıcı bir üslupla konuşma, maruz kaldığı şiddetin aslında şiddet olmadığı imasında bulunma, kolluğa başvurarak kolluk görevlilerinin meşgul tutulmasına sebebiyet verdiği imasından bulunma gibi uygulamalara ilişkin de bilgi edinilmiştir.

Bazı eksik ve yanlış uygulamaların, kolluk birimlerinin kendilerinden beklenen işleri yapması için yeterli imkan ve donanıma sahip olmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Fiiliyatta şiddete maruz kalan bir kadının ilk adımda bir sosyal hizmet birimi yerine kolluk birimlerine yönlendirilmesi nedeniyle, bir sosyal hizmet birimi tarafından sunulması beklenen bütüncül değerlendirme, sığınak ihtiyacının tespiti ve gerekli kurumlara yönlendirme gibi hizmetlerin de kolluk birimlerinden beklendiği görülmüştür. Bunun yarattığı zorlukların da eksik ve yanlış uygulamaların bir parçası olduğu tespit edilmiştir. Çeşitli hizmetlere erişim ihtiyacı içinde olan kadınların neredeyse tamamının ihtiyacı sığınak olarak belirlenmekte, kolluk görevlisi bu bilgi doğrultusunda işlem yapmaktadır. Öte yandan sığınağa gitmek isteyen bir kadının hangi prosedürle yönlendirileceğine ilişkin de farklı bilgilerin olduğu görülmüştür. İstanbul'da çoğu kolluk biriminde ŞÖNİM'e bağlı ilk kabul birimine yönlendirme yapılırken zaman zaman kolluk görevlilerinin bu bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Mor Çatı'yı arayarak nasıl işlem yapması gerektiğini soran ya da sığınak talep eden bir kadın olduğunda Mor Çatı'yı arayan, kadınlara telefon numarası vererek Mor Çatı'ya yönlendiren kolluk görevlileriyle karşılaşmıştır.

“

Mor Çatı sığınağında kalan bir kadın yaşadığı kolluk deneyimini şöyle anlattı: “12 yaşından büyük oğlum olduğu için sığınağa gidemeyeceğimi, çocuktan ayrılmam gerektiğini söylediler. Karakolun içine bile almadılar. Karakolun önünde, dışarıda konuştular benimle.”

Mor Çatı'ya başvuran kadınların çoğu için şiddetten uzaklaşmak için bir kuruma başvurmak ve failden şikayetçi olmayı zorlaştıran etkenler arasında kolluğun caydırıcı tutum ve davranışları da vardır. Kaba davranışlar, şikayet etse bile sonuç alamayacağına ilişkin bilgi paylaşımında bulunulması, şikayetçi olursa suçlu duruma düşebileceğinin ve şikayet halinde yıllarca mahkemelerde sürünüp rezil olacağına söylenmesi, ceza olsa bile failin 2-3 ay yatıp çıkacağı ve sonra daha da çok zarar vereceği söylenerek şikayetten vazgeçmeye zorlama, şikayet halinde kadının mesleğine zarar geleceğinin söylenmesi ve şikayet için 3-4 saat bekletme kolluğun kadınları şikayet etmekten ve şiddetten uzaklaşmak için harekete geçmekten caydırmaya sebep olan uygulamaları arasında.

“

Bir kadın kolluk tarafından kendisine verilen bilgileri şöyle aktardı: “Koruma kararını öyle herkese vermezler almak kolay mı sanıyorsun. Gidip kendin başvuracaksın ama sende darp bile yok. Biz de uzaklaştırma veremeyiz dediler. Ben Mor Çatı ile görüştüm bana böyle böyle dediler haklarımın hepsini biliyorum vermeniz lazım diye karşı çıktım. Ayrıca şimdi olmasa da önceki darp raporum da var dedim. Bunları söyleyince amirleri geldi ve 10 günlük uzaklaştırma kararı verdiler. Şu tarihte aile mahkemesine gideceksin 6 aylık uzaklaştırma talep edeceksin birer aylık verilecek her ay tekrar talep edeceksin. 6 ay boyunca gidip gidip uzatacaksın öyle kolay değil bu işler. Ayrıca eşin de kapıya bir kere gelirse reddedebilirsiniz. İkinci kez gelirse polis çağır dediler.”

Bazı kadınlar kolluk görevlileri tarafından kendilerine hakaret edildiğini, aşağılayıcı söz ve davranışlarla karşılaştıklarını, şikayet için ya da destek almak için gittikleri halde suçlu muamelesi gördüklerini ifade etmiştir. Dayak sonrası kolluğa başvuran bir kadın polisin kendisine “Kocan seni iyi

benzetmiş, bu kadar dövdürecek ne yaptın?” dediğini ifade etmiştir. Bir başka kadınsa kolluk görevlisi tarafından “20 yıldır başvurmamışsın, bizi mi buldun, işimiz gücümüz yok gibi bir de seni hastaneye götürüyoruz!” diye azarlandığını anlatmıştır. Mor Çatı’ya başvuran 2 kadın ise kolluk görevlisi tarafından doğrudan fiziksel veya cinsel şiddet uygulanan durumlar yaşadıklarını ifade etmiştir.

“Karakola dolandırıcılık şüphesi nedeniyle aldıklarını anladım sonradan. Nezarete almadılar erkekler var diye, sandalyede saatlerce beklettiler. Polisler ters davrandı, bakmadığım halde ne bakıyorsun bakmayacaksın gibi şeyler söylediler, avukat istediğimde nereden bulayım yarına kadar beklersin dedi biri. Sonrasında bir polis gözünü bana dikerek penisine dokundu.”

–

“Polis ifadeye gittiğimizde beni ifade odasında darp edince kaçıp hastaneye gittim, darp raporu aldım. Hastane polisine anlattım durumu, sonra darp eden polisler gelip hastanede taşkınlık nedeniyle zorla merkeze götürdü, orada da kamera olmayan yere çekmeye çalıştılar alay ederek. En son kaçtım savcılığa şikayette bulundum, karşılıklı şikayet ettik ama sadece bana karşı dava açıldı.”

Uzlaştırmaya zorlama, kadınların kollukla ilgili olarak paylaştığı ve yaygın kötü uygulamalardan bir diğeri. Yanlış ve eksik bilgiyle ya da bezdirerek şikâyetten vazgeçmeye neden olan uygulamaların yanında şiddet uygulayanla kadını barıştırmak için baskı uygulayan, yönlendirme yapan kolluk görevlilerinin de olduğu anlaşılmıştır. Kocasından şiddet gördüğü için şikayetçi olmak ve sığınak talep etmek için kolluk birimlerine başvurduğu durumda, ailesinin evine gitmek istemediğini söylediği halde kadının ailesinin çağırıldığı ve aile ile birlikte kadının kocasıyla barıştırılmaya çalışıldığı durumlar da olmuştur. Kadınlar kolluk görevlisi tarafından şüpheli kocayla bir araya getirilerek barışmaya teşvik edilen, rıza inşasıyla ya da göz korkutmayla barışmak zorunda kaldıkları durumlara ilişkin paylaşımda bulunmuşlardır.

“

Evlilik içi tecavüz ve dayak nedeniyle darp raporu alan kadın, ardından gittiği polis merkezinde yaşadıklarını şöyle anlatıyor: “Uzaklaştırma kararı aldirmek ve darp raporunu işleme sokarak şikayette bulunmak istediğimi söyledim. Polisler eşimi karakola çağırdı. Bana “Şimdi şikayetçi olsan 3-4 yıl sonra adamla barışacaksın, sonra devlete 10 bin ceza ödeyeceksiniz Şimdi barışın, zaten yine barışacaksınız.” dediler. Ailemi çağırmıştım. Polisler onları da bizi barıştırmak için ikna etti. Eşimi ifadeye aldılar, çıkınca bana “Bana ifade odasında kızdıklarını mı sanıyorsun. Bana taktik verdiler. Senin sığındığın insanlar böyle işte.” dedi. Akşam 21.30’da girdiğim karakoldan sabah 5’te çıktım. Polisler, eşime ayaklarımı öptürdü ve birlikte eve gittik.”

Kollukla ilgili ifade edilen kötü uygulamaların bazıları personelle ilgili olurken sisteme ilişkin eksikliklerin, kötü uygulamaların esas kaynağı olduğu, hatta kötü uygulamayı hayata geçiren personelin herhangi bir yaptırımla karşılaşmaması da düşünüldüğünde bütünüyle sistemsel bir sorun olduğu değerlendirilmiştir. Yeterli personel ve araç olmadığı için bazı işlemlerin yapılamadığı; örneğin sığınağa gitmek isteyen bir kadının saatlerce, kimi zaman yanında çocukla kolluk biriminde beklemek zorunda olduğu görülebilmektedir. Kadınların ve eşlik eden sosyal çalışmacıların gözlemi, kolluk biriminin kendisinde olmanın dahi stres ve gerginlik kaynağı olduğunu göstermektedir. Kolluk birimleri silahlı ve üniformalı personelin çalıştığı, şüphelilerin girip çıktığı, yüksek sesle ve gergin konuşmaların geçtiği, kimi zaman küfürleşmelerin yaşandığı, çoğunlukla kapalı alanda sigara içilen ve özellikle çocuklar için uzun süre zaman geçirmesi uygun olmayan birimler olduğu halde kadın ve çocuklar saatlerce işlemler için bu birimlerde kalabilmektedir. Kolluk birimlerine kadına yönelik şiddetle ilgili yüklenen sorumluluğa zıt olarak bu birimlerde şiddet gören bir kadının ve çocuklarının bekleyebileceği bir alan dahi bulunmamaktadır. Kadınlar tek ihtiyaçları bir sosyal hizmet biriminde hizmet almak olsa dahi ilk adımda bu ortama yönlendirildikleri için zorluk yaşamakta, kimi zaman yılgınlıkla hizmet almaktan vazgeçip şiddet yaşantısına geri dönebilmektedir.

Bunların yanı sıra, kadınların ilk başvuruları kolluk birimlerine yaptırıldığı için, ŞÖNİM tarafından hizmet sağlanmayan kadınlar konusunda inisiyatifin kolluk görevlilerine verildiği görülmektedir. Göçmen ve mülteci kadınlar, başka şehirden gelen kadınlar, trans kadınlar, 12 yaşından büyük oğlan çocuğu olan kadınlarla ilgili ŞÖNİM işlem yapmadığı durumda kolluk biriminin

alternatif çözümler bulma inisiyatifiyle baş başa kaldığı, bu konuda yeterli araç ve donanımları olmadığı için sürdürülebilir bir çözüm üretemedikleri gözlenmiştir.

Şiddete maruz kalan kadını yönlendirme prosedürü, yönlendirme yapılan sosyal hizmet kurumlarıyla ilgili bilgilerle ilgili de bir karmaşa olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin bir kadın darp yaşadığı halde rapor almaya götürülmediğini, direkt sığınağa yerleştirildiğini belirtmiştir. Hamile bir kadın ise kolluk görevlisi tarafından sığınakta kalma süresinin 3 ayla sınırlı olduğu sonra ise en fazla 2 ay gibi bir uzatma alacağını söylendiği için sığınağa gitmekten vazgeçtiğini iletmiştir. Sığınaklarla ilgili kolluk tarafından şikayetçi olunmazsa sığınağa alınmayacağı, pandemi ve deprem dönemlerinde sığınak kabulü olmadığı, sığınağa giderse bir daha çıkamayacağı bilgileri de verilen yanlış bilgiler arasındadır.

Bazı durumlarda ise kolluk birimi tarafından işlem yapılırsa dahi adli süreçlerin ilerlemediği, savcılık tarafından soruşturma yapılmadığı, delil yetersizliği nedeniyle çoğu zaman ceza davalarının dahi açılmadığı, aile mahkemeleri tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen kararların kısa süreli ve kadının ihtiyacına uygun verilmediği ve bu durumun sonucunda alınan tedbirlerin hiçbir işe yaramadığı görülmektedir. Bu örneklerde, Savcılık ve Aile Mahkemesi gibi üst birimlerin, polise yaklaşım ve çözüm konusunda yol gösterici olmadığını görüyoruz. Bu tür durumlarda kadınların defalarca kolluk birimine başvurduğu halde şiddet tehdidinden uzaklaşamadığı, kolluk yetkililerinin de yılgınlıkla işlem yaptığı anlaşılmaktadır.

“

Kocasından boğazından bıçakla yaralanan, dayak nedeniyle önceden de kolluğa başvurmuş olan bir kadın acil durumda gelen kolluk görevlileriyle ilgili şu deneyimi paylaşmıştır: *“Polisler geldi, bana saldıran kocamı dövdü. Adalet yok, kendine daha çok zarar verip öyle git polise ki bu adamı içeri alsınlar dediler.”*

Kadın Destek (KADES) Uygulaması

“Polisin yaklaşımı değişmeden uygulama işe yaramaz.

Tam işlemeden işe yaramasını beklemiyorum.”

Odak grup katılımcısı

Kadına yönelik şiddetle mücadelede önleyici çözüm olarak sıklıkla işaret edilen araçlardan biri de KADES uygulamasıdır. İçişleri Bakanlığı, web sitesinde uygulamanın amacını “KADES uygulaması, son yıllarda giderek artan kadına şiddet olaylarının önüne geçebilmek ve kadınlara yardım edebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Eşinden veya bir başkasından şiddet gören ya da şiddete maruz kalma ihtimali olan kadınlar, akıllı telefonları üzerinden yapacakları ihbarlarda hızlı bir şekilde bu iş için kurulan Kadın Acil Destek İhbar Sistemi'ne ulaşabiliyorlar.”¹ diye açıklamıştır.²

Bu bölümde, 1 Mart 2022 - 1 Mart 2023 tarihleri arasında Mor Çatı'nın dayanışma merkezinden ya da sığınağından destek alan kadınların ve çocuklarının deneyimi ve onlarla dayanışma kuran gönüllülerin tanıklıklarının yanı sıra, Mor Çatı'da ve belediyelere bağlı kadına yönelik şiddet birimlerinde şiddete maruz kalan kadınlara bire bir destek sunan kadınlarla yapılan odak grup toplantısı sonuçlarına dayanarak KADES uygulamasına ilişkin deneyimler paylaşılacaktır.

1 Mart 2022 ve 1 Mart 2023 tarihleri arasında Mor Çatı'dan destek alan 13 kadın KADES ile ilgili deneyimini paylaşmıştır. Bununla beraber, kadınlara bire bir destek sağlayan Mor Çatı gönüllüleri başvuran kadınların hemen hepsine KADES ile ilgili bilgi vermiş ve acil durumlarda kullanılması için uygulamaya işaret etmiştir. KADES ile ilgili kullanıcı deneyimini paylaşan kadınların 5'i kötü uygulamayla karşılaştığını ifade etmiştir. Karşılaşılan olumsuz uygulamalar; polisin geç gelmesi ya da yanlış adrese gelmesi, gelen polislerin eksik ya da yanlış uygulama gerçekleştirmesi olarak aktarılmıştır. Bir kadın ise olumsuz kullanıcı deneyimi aktarmış, teknik zorluğun üstesinden gelemediği için uygulamadan faydalanamamıştır.

KADES'e ilişkin gerçekleştirilen odak grupta, KADES'in kadınların şiddetten uzaklaşmasındaki olumlu etkileri, eksiklik ve aksaklıklar ile acil duruma müdahale noktasında karşılaşılan zorluklar değerlendirilmiştir. Odak grup

1 <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades>

2 İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 03.05.2023 tarihli ve 2023/045 sayılı bilgi edinme başvurumuza verilen yanıtı göre 15.05.2023 tarihi itibarı ile uygulamayı indiren kişi sayısı 5.255.219 olup 740.591 kadın ihbarda bulunmuştur.

toplantısı sonucu genel değerlendirmenin yanı sıra, erişilebilirlik, alternatif iletişim aracı olmasının avantajları ve yaşanan zorluklar, gelen kolluk görevlilerinin tutum ve yaklaşımına ilişkin sorunlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Şiddete maruz kalan kadınlara bire bir destek veren odak grup katılımcıları, KADES uygulamasının kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir araç olduğunu ifade etmişlerdir. Öte yandan uygulamanın çeşitli eksiklikleri ve çağrı sonrası yanıt veren kolluk görevlilerinin tutum ve yaklaşımlarına dair çeşitli zorluklar da ifade edilmiştir.

Şiddete maruz kalan kadınların acil durumlarda hızlı bir şekilde kolluk kuvvetlerini desteğe çağırabilecekleri, telefonla aramaya alternatif olan KADES, hem alanda kadınlara destek verenler hem de şiddet gören kadınlar için önemli bir araç. Odak grup toplantısı katılımcıları uygulamanın hızlıca yardım çağırabilme, panik halde yardım istemeyi kolaylaştırma, zaman kaybetmeden ve fail fark etmeden polise erişim sağlaması nedeniyle şiddet gören kadınların mücadelesine olumlu katkısı olduğunu ifade etmiştir. Şiddet yoğunlaşmadan ya da biçimi değişmeden müdahaleyi olası kılmasının önleyici olması da vurgulanmıştır. Ayrıca kolluğun gelmesini "garanti altına almak" ve güvende hissetmek için uygulamanın kullanımının yaygın olduğu, telefonda uygulama bulunan kadınların kendilerini güvende hissettiği ifade edilmiştir. Özellikle daha önce kolluğa başvurup olumsuz deneyimler yaşamış kadınların KADES'le çağrıda bulunmayı tercih ettiği ifade edilmiştir.

“

*“Kadınlar uygulamayı iyi buluyorlar. İlişki içindeyken kolluğa başvurma deneyimi olan kadınlar kötü deneyimler yaşıyor ve tekrar kolluğa başvurmak konusunda çekimser oluyorlar. KADES bir tür ara formül gibi görülebiliyor. Telefonda uğraştırırlar, kötü davranırlar diye polisi aramaktan çekinen kadınlar acil durumda KADES ile yardım isteyebiliyorlar.”-
Odak grup katılımcısı*

Öte yandan uygulamanın erişilebilirliğine ilişkin çeşitli zorluklar da ifade edilmiştir. Akıllı telefonu olmayan ya da mevcut telefonunda uygulamayı kullanamayan, kontörü ve internet paketi olmayan, derin yoksulluk yaşayan özellikle göçmen ve mülteci kadınlar için uygulama bir seçenek olamamaktadır. Ayrıca uygulamayı kullanacak teknik bilgisi olmayan kadınlar da KADES'i kullanamamaktadır. Kadınların başka bir telefondan bu uygulamayı

kullanamıyor olması ya da bir başkasının kadınlar için KADES ile çağrıda bulunamaması da ifade edilen eksiklikler arasındadır.

Uygulamanın acil durumlara yanıt verme konusundaki etkisinin farklı bölgelerde değişebildiği, örneğin İstanbul'da bazı ilçelerde uygulamaya basıldıktan kısa bir süre sonra kolluk görevlisi gelirken bazı ilçelerde yanıt almanın uzun sürebildiği ifade edilmiştir. Kolluk görevlisi sayısının yeterli olmadığı gözlenen bölgelerde görevlilerin daha uzun sürede gelebildikleri gözlenmiştir. Çağrıya yanıt vermede gecikilmesinin yanı sıra çağrı yapıldıktan sonra polisin arayıp çağrının doğruluğunu teyit etmesinin yarattığı zorluklara değinilmiştir. Polisin geri aramasının zaman zaman kadının risk altına girmesine neden olduğu, müdahaleyi geciktirdiği ve uygulamanın olumlu yanlarını ortadan kaldıradığı altı çizilmiştir. Bunların yanı sıra çağrıya yanıt verilse de yanlış adrese gidilen durumlarla da karşılaşmıştır. Telefonun kapanması durumunda ise polisin çağrı yerine gidemediği durumlar gözlemlenmiştir.

“

Annesi ile birlikte Mor Çatı'dan destek alan ve babası tarafından şiddete maruz kalma riski bulunan 5 yaşında bir çocuğun, ablasının desteğiyle telefonuna KADES indirdiğini ve babası tarafından kaçırıldığında KADES'e basarak yardım istediğini öğrendik. Babasının telefona el koyarak kapatması üzerine polis tam konumun kendilerinde olmadığı gerekçesiyle çocuğun yardım talebine yanıt vermemiştir.

Bu örneğe baktığımızda, uygulamanın 5 yaşındaki bir çocuk için bile kullanılabilir kolaylıkta olmasının bir avantaj, fakat polisin olay yerine gidememesinin süregiden problemlerin devam ettiğinin bir göstergesi olduğunu görüyoruz.

KADES çağrılarında yanıt veren kolluk görevlilerine ilişkin deneyimlerin ise diğer kolluk görevlileriyle olan deneyimle aynı olduğu görülmüştür. Gelen kolluk görevlilerinin yaklaşımı, izledikleri prosedür ve yekpare uygulamanın olmaması, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda uzmanlaşmış olmasa da herhangi bir kolluk görevlisinin çağrıya yanıt verebiliyor olması yaşanan güçlükler ifade edilmiştir. Kolluk uygulamaları bölümünde de değinilen, eksik ve yanlış uygulama yapma, uzlaştırmaya zorlama ve caydırıcı tutum ve davranışların KADES çağrısına yanıt veren polislere ilişkin de değişmediği gözlenmiştir.

“Şiddete maruz kalan kadın sonraki adımda aileyi koruma yaklaşımı olan polisle yüz yüze kalıyor.”- Odak grup katılımcısı

*-
Mor Çatı'dan destek alan bir kadın, 6284'ü ihlal eden kocası nedeniyle KADES ile yardım çağrısı sonrası gelen kolluk görevlileriyle ilgili deneyimini şöyle paylaşmıştır: “Polis geç geldi, gelene kadar adam kaçtı. İhlalle ilgili işlem yapmadılar. O çocuğun babası, göstermek zorundasın diye baskı yaptılar bana. Polise asla güvenim yok.”*

Kolluk Birimleri Üzerindeki Yetki ve Sorumlulukları Bakımından Savcılık ve Aile Mahkemeleri

Tedbir kararları genellikle polise başvuru esnasında savcılık izniyle polis tarafından verilse de kararın onaylanması, kaldırılması ya da uzatılması konusunda ve koruma kararlarının ihlal edildiği durumlarda uygulanacak yaptırımlarda savcılar yetkili birim olarak ortaya çıkmaktadır. Savcılar ayrıca polis tarafından ya da doğrudan kadınların başvurularıyla gelen şikayetlerde soruşturmayı başlatmakla yükümlüdürler. Burada, yapılan şikayetin suç kapsamına girip girmeyeceği, şikayete tabi veya resen soruşturulabilen bir vaka olup olmadığı savcılık tarafından ele alınmaktadır. ŞÖNİM'lerin etkisiz hale getirildiği bugünkü sistemde kadınlar sıklıkla şiddetle mücadelede haklarına dair ilk bilgilendirmeyi savcılıktan almak durumunda kalmaktadırlar. Savcılığın bu anlamda kadınlara başvurabilecekleri koruma ve tedbir kararlarına dair bilgilendirme yapması, gerekirse ihbar yükümlülüğünü kullanarak aile mahkemesine ihbarda bulunması gerekmektedir. Oysa kadına yönelik şiddet başvuruları şikayete tabi olmasa bile, uygulamada genellikle ancak kadının şikayetiyle savcılık tarafından harekete geçildiğini deneyimliyoruz. Tehdit, hakaret gibi suçlarda yeterli delil olmadığı bahane edilerek ve sunulan deliller türlü nedenlerle kabul edilmeyerek takipsizlik kararları verilmektedir. Savcıların resen soruşturma açılacak kadına yönelik şiddet vakalarında ihbar yükümlülüğü görevlerini yerine getirmediklerini, aile mahkemeleri tarafından, koruma kararlarının ihlal edildiği durumlarda uygulanması gereken yaptırımların uygulanmadığını görüyoruz. Kadına yönelik şiddet durumlarında uygulanması yasak olduğu halde kadınların uzlaştırmaya yönlendirildiklerini gözlemliyoruz. Uygulamaya dair bu sorunlar kadınların adalete olan güvenlerini sarsarak sürecin en başından itibaren şikayetçi olmalarını dahi engellemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kilit bir rolü olan kolluk birimlerinin sistemde konumlanış biçiminin sorunlu olduğunu ve bu durumun bir dizi kötü uygulamayı tetiklediğini görüyoruz. Kolluk birimlerinin görevlerine bir sosyal hizmet uzmanının sunabileceği hizmetleri tanımlamak, sistemin işleymesini en başından imkansız hale getiriyor. Bu nedenle kötü uygulamalar yaygın bir pratik olarak gözlemleniyor. Kuşkusuz cinsiyetçi bakış açısı ile hareket etmek, kadınların maruz kaldıkları kötü uygulamaların temel nedeni. Bir diğer yandan kolluk birimi gibi emir komuta zinciri içerisinde görev yapıp kanunları eksiksiz uygulamakla yükümlü bir mekanizmada kötü uygulamalar ile karşılaşılması denetim eksikliği ve sistemseller sorunların da işaretiçisi.

KADES'in kadına yönelik şiddetle mücadeledeki rolünü ise kolluk birimlerinin işleyişinden ayrı düşünmek mümkün değil. Teknik bir yenilik olarak sıklıkla üzerinde durulan KADES, nihayetinde kolluk birimlerinin olay yerine gelmesi için çağrı gönderen bir telefon uygulaması. Uygulanmasına baktığımızda, kadınların kolluk birimlerinde sorun yaşadığı görevlilerin KADES çağrısına yanıt verdiklerini hatırlamakta fayda var. Bu nedenle KADES'i kadına yönelik şiddetin çaresi olarak tartışmaktansa, kolluk birimlerine kadına yönelik şiddetle mücadelede tanımlanan görevleri gözden geçirmek ve görevlerini cinsiyetçi yargılardan uzak, eksiksiz yerine getirmelerini sağlayacak denetim mekanizmalarının kurulması gerekiyor.

Bu rapor kolluk birimlerini odağına aldığı için kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının diğer bileşenlerini dışarı tuttuk. Bir diğer yandan, kolluk birimlerinin şiddetle mücadelede konumlandıkları yeri eleştirirken yerinde olması gerekene işaret etmek elzem. ŞÖNİM'lerin kadına yönelik şiddet özelinde kurulmuş bir kurum olarak bu sistemin merkezine geçmesi ve sosyal hizmet mekanizmalarının da kadınların bütüncül ihtiyaçlarına yanıt verecek biçimde destek sistemlerinde daha aktif yer alması gerekiyor.

Kolluk birimlerinin bu sistem içerisindeki rolü şikayet almak, başvuran kadınlara haklarına dair bilgi vermek ve failleri engellemeye dair yükümlülüklerini yerine getirmek biçiminde olmalıdır. Sığınağı kabul için bir ön şart olarak karakolu göstermek gibi mevcut uygulamalar kadınlar başta olmak üzere kolluk birimleri ve ŞÖNİM çalışanları için de zorlu bir süreci beraberinde getiriyor. Ne kadın sığınak başvurusu öncesinde dinlenip ihtiyaçlarına yönelik yönlendirme alabiliyor, ne kolluk görevlileri kadınların başvurularına destek verme kapasitesini gösterebiliyor ne de ŞÖNİM çalışanları ihtiyacı sığınak olmayan kadınlarla çalışma yapabiliyor. Bu sıkışmışlığı gidermenin yolunun sistemin kurgusunu değiştirmekten ve bu değişimi alanda deneyimli kadın örgütlerinin dahiliyeti ile gerçekleştirmek gerekiyor.

ÖNERİLER

- Şiddetle mücadele mekanizmalarının her birinde kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynakladığı bilinciyle hizmet sunulmalıdır.
- Kolluk birimleri şiddete maruz kalan kadınlar için birincil başvuru merkezi işlevi görmektedir. Kolluk birimlerinden bu görev alınarak kadınların ihtiyacını kapsamlı olarak anlayıp kadınlarla birlikte planlama yaparak sosyal destek sunabilecek kurumlara bu görev verilmeli ve ŞÖNİM'ler bu kurumlar arası koordinasyonu üstlenmelidir.
- Özellikle sosyal hizmet sunacak kurumlar tarafından kadınlara adli süreçler ve hukuki haklarına dair bilgilendirme yapılmalı ve bu destek kolluk birimlerinden beklenmemelidir.
- Gizlilik ihlali, yanlış/eksik bilgi verme, yasada belirtilen görevleri yerine getirmeme gibi görev ihlalleri titizlikle kovuşturma ve soruşturmaya tabi tutulmalı. Uygulanacak yaptırımlar aracılığı ile personelin keyfi davranışlarının önü kesilmelidir.
- Personel eğitimlerine toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri eklenmeli. Düzenli aralıklarla tekrarlanan eğitimler ile personelin bilgisi güncel tutulmalı ve bu eğitimlerin uygulamadaki yansımalarını anlamak için etki ölçüm analizi yapılmalıdır.
- Kolluk birimlerinde şiddet nedeniyle başvuran kadınlar için yapılan risk analizinin etkisi alanda deneyimli kadın örgütlerinin dahiliyeti sağlanarak değerlendirilmelidir.
- Kolluk birimlerinin 6284 sayılı Kanun ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda tanımlanan görevlerine dair uygulaması periyodik izleme ve değerlendirmeye tabi tutularak etkililiği araştırılmalıdır.
- Kolluk birimine yapılan şiddet başvurularına dair nitelikli veri tutulmalı ve bu veriler düzenli olarak kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Savcılık ve Aile Mahkemeleri tarafından kadınların şiddet öyküleri ve ihtiyaçlarını gözetmeden, birbirinin kopyası tedbirler verilmesinin önüne geçilmelidir. ŞÖNİM'lerin de dahiliyeti ile kadınların ihtiyacına uygun süre ve kapsamda tedbir verilmeli, ihtiyacın devam ettiği durumlardan kadınların başvurması gerekmeden uzatma sağlanmalıdır.
- Verilen tedbir kararlarının, çocuğun anne ile birlikte olduğu durumlarda çocuk için de uygulanması mutlaka sağlanmalı ve çocuğun durumu an-neden bağımsız düşünülmemelidir.

EKLER

T.C.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE

19.10.2022

Sayı _____ : 2022/112

Konu _____ : 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu gereğince ve bu Kanun'un 11. Maddesinde öngörülen süreler dâhilinde aşağıda yer alan sorularımızın yazılı cevaplarının ve sorularımız ile ilgili belgelerin ivedilikle gönderilmesi hakkında taleplerimizin sunulmasıdır.

Açıklamalar :

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak 1990 yılından bu yana kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışmaktayız. Kurumumuz İstanbul'da olmakla birlikte Türkiye'nin her yerinden şiddet gören kadınlar bize ulaşmakta, maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmak için sosyal, hukuki ve psikolojik destekler almaktadır.

Bu sebeple, kadınlara daha doğru yönlendirme yapabilmek ve vakfımızdaki çalışmaların verimliliği için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan acil müdahale uygulaması olan Kadın Destek Uygulaması (KADES) hakkında aşağıdaki soruların cevaplarının tarafınızdan vakfımıza iletilmesini rica ederiz:

1. Kurulduğu günden bu yana KADES uygulaması üzerinden gelen başvuru sayısı nedir?
2. KADES uygulaması üzerinden gelen taleplerin kaç ekibe gönderilerek karşılandı?
3. KADES uygulaması üzerinden gelen bir çağrıya müdahale için ortalama süre nedir?
4. KADES uygulaması ile adrese giden kolluğun şiddetle mücadele alanında özel eğitimleri var mı, şiddetle mücadele birimlerinden mi görevlendiriliyorlar?

5. KADES ile başvuru yapıldığında adrese giden kolluğun tutanak tutma zorunluluğu var mı?
6. KADES uygulaması üzerinden yapılan çağrı ile adrese giden kolluk, şikâyet almaması durumunda hangi prosedürü izlemektedir?
7. Çağrı gönderen kişiye kolluk tarafından hangi bilgiler verilmektedir? Bu konuda standart uygulama prosedürü var mı?
8. Çağrı sonrası ve müdahale sürecinde ŞÖNİM ile iletişim kurulmakta mı? Kuruluyorsa prosedür nedir?
9. KADES ile yapılan çağrılarda, çağrı yapılan telefonun kapanması halinde hangi prosedür takip edilmektedir?
10. Gelen KADES çağrılarının çağrı geçmişi görüntülenebilmekte midir ve KADES çağrılarının çağrı geçmişinde 6284 Sayılı Kanun kapsamında alınan tedbirlere dair veri görüntülenebilmekte midir? Uzaklaştırma tedbiri olan kişilerin KADES çağrıları ayrıştırılabilmekte midir?

Saygılarımızla,

MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI'NA

19.10.2022

Sayı _____ : 2022/113

Konu _____ : 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu gereğince ve bu Kanun'un 11. Maddesinde öngörülen süreler dâhilinde aşağıda yer alan sorularımızın yazılı cevaplarının ve sorularımız ile ilgili belgelerin ivedilikle gönderilmesi hakkında taleplerimizin sunulmasıdır.

Açıklamalar :

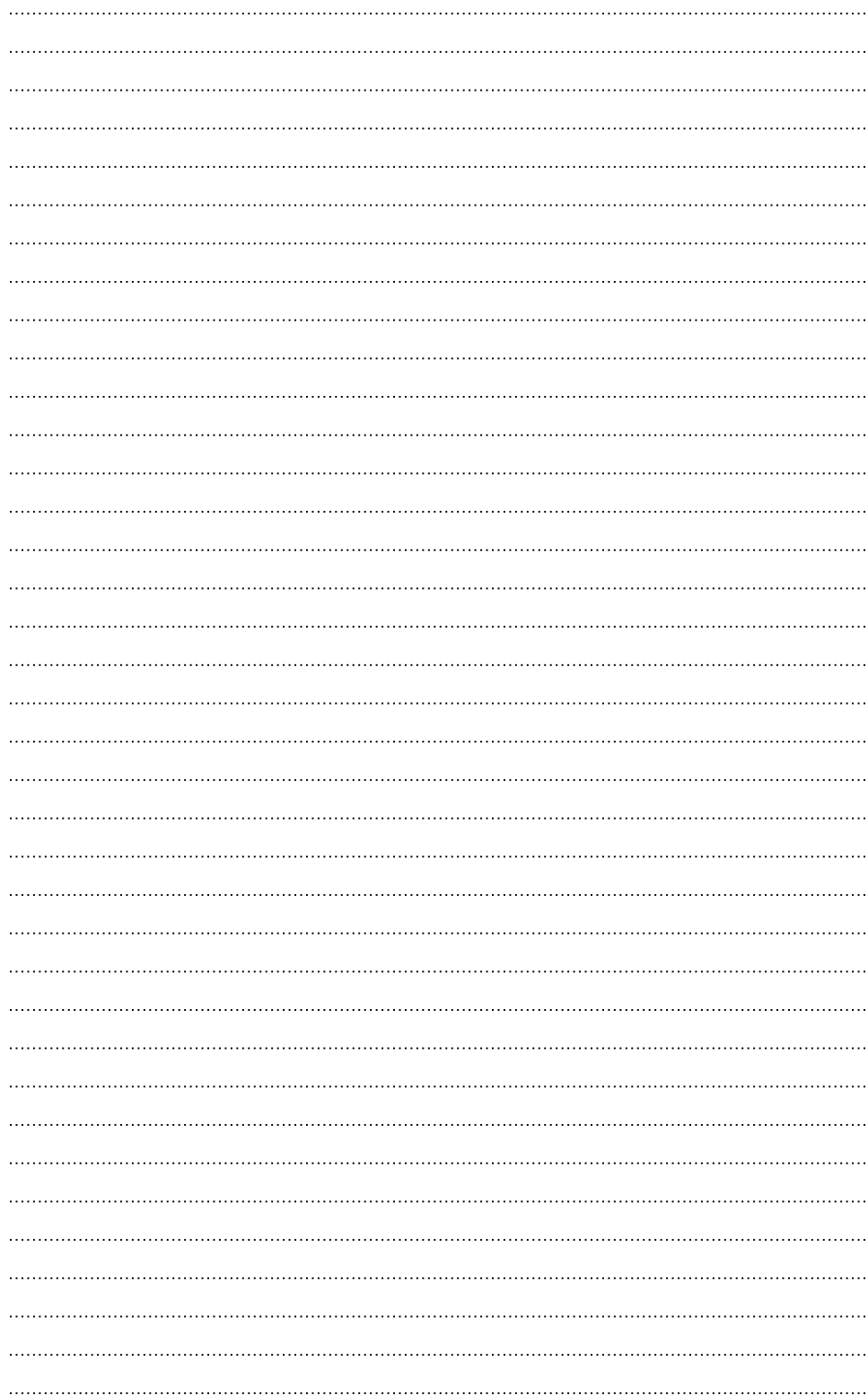
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak 1990 yılından bu yana kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışmaktayız. Kurumumuz İstanbul'da olmakla birlikte Türkiye'nin her yerinden şiddet gören kadınlar bize ulaşmakta, maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmak için sosyal, hukuki ve psikolojik destekler almaktadır.

Bu sebeple, kadınlara daha doğru yönlendirme yapabilmek ve vakfımızdaki çalışmaların verimliliği için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan acil müdahale uygulaması olan Kadın Destek Uygulaması (KADES) hakkında aşağıdaki soruların cevaplarının tarafınızdan vakfımıza iletilmesini rica ederiz:

1. ŞÖNİM'lerden hizmet alan kadınların kaç KADES uygulaması üzerinden yapılan başvuruyla kuruma ulaşmıştır?
2. KADES çağrıları sonrası ve müdahale sürecinde ŞÖNİM ile iletişim kurulmakta mıdır? Kuruluyorsa prosedür nedir?

Saygılarımızla,

MOR ÇATI KADIN SIĞINAĞI VAKFI

TÜRKİYE'DE ERKEK ŞİDDETİYLE MÜCADELEDE KOLLUK UYGULAMALARI

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
Kocatepe Mah. Cumhuriyet Caddesi, Cumhuriyet Apartmanı
No.:17 Kat 5 – D: 11, Beyoğlu İstanbul
Tel: (212) 292 52 31-32 www.morcati.org.tr

f MorCatiVakfi

✂ morcativakfi

📷 morcati_vakfi